

PARTİ VE İDEOLOJİ

Editör: Yaşar Pınar ÖZMEN

Yazarlar:

Sertan AKBABA

Hazal Ilgın BAHÇECİ BAŞARMAK

Pelin Sultan KARA

Canan KIŞLALIOĞLU

Metin ÖZKAN

Yaşar Pınar ÖZMEN

Ruziye TALİ

Muhammed Alpaslan TANDIRCI

Ceren UYSAL OĞUZ

Cihan UZUNÇAYIR

Furkan YAMAN

Yavuz YILDIRIM

Fatih YILDIZ

Bu kitabın yayın hakkı SİYASAL KİTABEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayıncısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Parti ve İdeoloji

Editör: Yaşar Pınar Özmen

Kapak: Adem ÖCAL

Sayfa Düzeni: Buse Dilara Dirim

©Siyasal Kitabevi Tüm Hakları Saklıdır.

2022 Aralık, Ankara

ISBN No: 978-625-7424-74-5

Siyasal Kitabevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 14016

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

Baskı:

Repro Bir Matbaacılık Kağ. Rekl. Tasarım Tic. Ltd. Şti.

Sertifika No: 47381

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514. Cad.

No: 23-25 Yenimahalle/ANKARA

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay/Ankara

Tel: 0(312) 419 97 81 pbx

Faks: 0(312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

PARTİ VE İDEOLOJİ

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	9
KISALTMALAR	11
PARTİ VE İDEOLOJİ: BİR GİRİZGÂH	15

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYALİZM VE KÜBA KOMÜNİST PARTİSİ	19
YAŞAR PINAR ÖZMEN	

Giriş	19
1. Sosyalizmin Tarihçesi	20
1.1. Ütopik Sosyalistlerden Marksist-Leninist Pratiğe	20
1.2. Batı Marksizmi	27
2. Avrupa’da Sosyalist Devrimci Partiler	29
3. Reel Sosyalizm ve Komünist Partiler	35
4. Küba’da Sosyalizm ve Küba Komünist Partisi	38
Sonuç	44

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL DEMOKRASİ VE ALMANYA SOSYAL DEMOKRAT PARTİSİ	49
SERTAN AKBABA, YAŞAR PINAR ÖZMEN	

Giriş	49
1. Demokratik Sosyalizmden Sosyal Demokrasiye	50
2. Almanya Sosyal Demokrat Partisi	55
2.1. Gotha Birleşimi (1875)	56
2.2. Erfurt Programı (1891)	58
2.3. Büyük Kırılma	60
2.4. Yasaklı Yıllar	62
2.5. Bad Godesberg Reformu	63
2.6. 1980’lerden Sonra Gelişmeler	65
Sonuç	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEORİDEN PRATIĞE LIBERALİZM: BİRLEŞİK KRALLIK SİYASÎ GELENEĞİNDE LIBERAL DEMOKRATLAR	69
METİN ÖZKAN	

Giriş	69
1. Liberal Düşüncenin Tarihsel Kökenleri: Buhranlara Cevap Veren “İdeoloji”	70
2. Liberalizmin Öncülleri ve Tanımlayıcı Öğeleri: Paradigmatik “Teori”	78
3. Liberal Siyaset Örneği: Lib Dems “Parti”	87
Sonuç	91

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
MUHAFAZAKÂRLIK VE İNGİLİZ MUHAFAZAKÂR PARTİ	97
FATİH YILDIZ	
Giriş	97
1. Muhafazakârlık.....	97
2. Muhafazakâr Parti'nin Felsefi Kökenleri	103
3. Muhafazakâr Parti'nin Tarihsel Kökenleri ve Süreci	108
Sonuç.....	112
BEŞİNCİ BÖLÜM	
LATİN AMERİKA'DA SİYASİ PARTİLER	117
CEREN UYSAL OĞUZ, CANAN KIŞALIOĞLU	
Giriş	117
1. Geleneksel Partiler	118
2. Milliyetçi Popülist Partiler.....	119
3. Neo-Popülist Partiler	122
3.1. Venezuela ve Hugo Chávez.....	123
3.2. Bolivya ve Evo Morales.....	126
3.3. Ekvador ve Rafael Correa	127
3.4. Meksika ve Andrés Manuel López Obrador	127
4. Reform Partileri	128
5. Devrimci Partiler.....	130
Sonuç.....	132
ALTINCI BÖLÜM	
AVRUPA'DA İKTİDARA YÜKSELEN POPÜLİST PARTİLER	135
YAVUZ YILDIRIM	
Giriş	135
1. Teori ile Pratik Arasında Popülizm.....	136
2. Polonya ve Macaristan.....	143
3. Yunanistan ve İspanya	146
4. İtalya	149
Sonuç.....	153
YEDİNCİ BÖLÜM	
AŞIRI SAĞ PARTİLERİN İDEOLOJİSİ	159
CİHAN UZUNÇAYIR	
Giriş	159
1. Terminoloji Sorunu: Aşırı Sağı Tanımlamak	160
2. Radikal Sağ	161
3. Popülist	163
4. Aşırı Sağ	164
5. Savaş Sonrası Dönemde AS'nin Tarihsel Gelişimi	168
5.1. 1945-1955 Arası: Neofaşizm Dönemi	168
5.2. 1955-1980 Arası: Popülizmin Sahneye Çıkışı	170

5.3. 1980-2000 Arası: Yeni Büyük Dalga ve Değişim	172
5.4. 2000 Sonrası: AS'nin Anaakımlaşması	174
6. Aşırı Sağ Partilerin İdeolojik Bileşenleri	176
6.1. Milliyetçilik, Irk ve Ulus.....	177
6.2. Yerlililik	178
6.3. Popülizm.....	183
6.4. Otoriteryenizm	187
Sonuç.....	190

SEKİZİNCİ BÖLÜM

YUNAN MİLLİYETÇİLİĞİNİN SON NOKTASI: ALTIN ŞAFAK PARTİSİ.....	197
--	------------

MUHAMMED ALPASLAN TANDIRCI

Giriş	197
1. Kavramsal Çerçeve	198
1.1. Milliyetçilik teorileri.....	199
2. Yunan Milliyetçiliğinin Sosyal ve Tarihsel Arka Planı ve Temel Meseleleri 201	
2.1. Yunanlılık Meselesi	201
2.2. Antik Yunan, Yunan Aydınlanması, Milliyetçilik Akımı, Dinsel Boyut... 203	
2.3. Yunan Milliyetçiliğinin Meseleleri	206
2.3.1. İthal Krallar ve Megali İdea	206
2.3.2. Nazi İşgali, Cuntalar ve Tartışmalı Demokrasi	208
3. Siyasi Partiler, Aşırı Sağ ve Güncel Durum	209
3.1. Altın Şafak.....	210
3.2. Altın Şafak Davası	213
Sonuç.....	214

DOKUZUNCU BÖLÜM

FUNDAMENTALİZM VE İSRAİL'İN SHAS PARTİSİ.....	219
--	------------

FURKAN YAMAN, YAŞAR PINAR ÖZMEN

Giriş	219
1. Fundamentalizmin Ayırt Edici Özellikleri	223
1.1. Fundamentalizmin Karakteristiği.....	224
1.2. Kimlik Siyaseti ve Fundamentalizm	225
1.3. Liberal Temsilî Demokrasi İçinde Fundamentalizm	227
1.4. Fundamentalist Partilerinin Stratejileri	230
2. Yahudi Fundamentalizmine Bir Örnek: <i>Shas Partisi</i>.....	231
Sonuç.....	234

ONUNCU BÖLÜM

YEŞİL SİYASET VE ALMAN YEŞİLLER PARTİSİ	237
--	------------

DOÇ. DR. HAZAL ILGIN BAHÇECİ BAŞARMAK, ARŞ. GÖR. PELİN SULTAN KARA

Giriş	237
1. Ekolojik Düşünceden İdeolojiye	239
1.1. Ekolojik Düşüncenin Gelişimi.....	239
1.2. Ekolojik Düşüncenin Siyasallaşması ve Ekolojik Hareketler.....	240

1.3. Yeşil Siyaset Mi, Yeşil İdeoloji Mi?	242
1.4. Yeşil Siyasetin Ana Temaları	244
2. Alman Yeşiller Partisi (Die Grünen)	246
2.1.Tarihçe.....	246
2.2. Parti ve Seçmen Yapısı.....	249
Sonuç.....	252
ON BİRİNCİ BÖLÜM	
FEMİNİST SİYASET: KADIN PARTİLERİ	255
RUZİYE TALİ	
Giriş	255
1. Kadın Hareketi ve Siyasi Partiler.....	258
2. Kadın Partileri.....	262
2.1. Bulaşma Teorisi	266
Sonuç.....	268

TEŐEKKÖR

Son yűzyılın penceresinden ideolojilere ve ideolojilerin pratik aracısı siyasi partilere canlı örneklerle bakmaya çalıŐtıđ. Tűrkiye’de aslında farklı platformlarda sıkça gündeme gelen ve dađınıđ bir Őekilde yer alan bu konuyu bir kitapta ele almak kitapta emeđi geçen herkesi heyecanlandıran bir motivasyon kaynađı oldu. ÇeŐitli űniversitelerde gÖrev yapan ve bu konu ile ilgili çalıŐmalarını sűrdüren yazarlarımızın katkılarıyla hazırlanan bu kitabın akademik camiaya ve konuya ilgi duyan tűm okuyuculara yarar sađlayacađını umuyoruz. Kitabın oluŐmasında emeđi geçen yazarlara, yorum ve Önerileriyle katkılarını esirgemeyen hocalarıma, meslektaŐlarıma ve dostlarıma ve tűm yazarlar adına Siyasal Kitabevi’ne teŐekkűrű borç bilirim.

Kitabımızı meraklı okuyucularının beğenisine sunuyoruz. İyi okumalar dileriz.

Yaşar Pınar Özman
1 Kasım 2022

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AD	: Sosyal Demokrat Parti (Demokratik Eylem-Acción Democrática) (Venezuela)
AfD	: Almanya için Alternatif (Alternative für Deutschland)
AKFD	: Anayasayı Koruma Federal Dairesi (Almanya)
AMLO	: Andrés Manuel López Obrador (Meksika Devlet Başkanı)
ANEL	: Bağımsız Yunanlar (Yunanistan)
AP	: Avrupa Parlamentosu
APRA	: Amerikan Devrimci Halk İttifakı (Alianza Popular Revolucionaria Americana) (Peru)
AS	: Aşırı Sağ
ASP	: Aşırı Sağ Partiler
CDU	: Almanya Hristiyan Demokrat Birliği (Christliche Demokratische Union Deutschlands)
CMEA	: Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi (COMECON)
COPEI	: Sosyal Hristiyan Parti (Partido Socialcristiano) (Venezuela)
CSU	: Hristiyan Sosyal Birliği (Christliche Soziale Union in Bayern) (Almanya)
DF	: Danimarka Halk Partisi
EKRE	: Estonya Muhafazakâr Halk Partisi (Eesti Konservatiivne Rahvaerakond)
ELAM	: Rum Ulusal Halk Cephesi (Güney Kıbrıs Rum Kesimi)
Fidesz	: Fidesz-Macar Yurttaş Birliği (Fidesz-Magyar Polgári Szövetség) (Macaristan)
FN	: Ulusal Cephe (Front national) (Fransa)
FTSF	: Fransa Sosyalist İşçileri Federasyonu (Fédération du parti des travailleurs socialistes de France)
IWA	: Uluslararası Emekçiler Birliği (International Workingmen's Association, I. Enternasyonal)
KINAL	: Değişim Hareketi (Yunanistan)
KKK	: Ku Klux Klan
Kominform	: Komünist ve İşçi Partileri Enformasyon Bürosu
LAE	: Popüler Birlik (Yunanistan)
Lib Dems	: Liberal Demokratlar (Birleşik Krallık)

M5S	: 5 Yıldız Hareketi (Movimento 5 Stelle) (İtalya)
MAS	: Sosyalizme Doğru Hareket Partisi (Movimiento al Socialismo) (Bolivya)
MBR-200	: Bolivarcı Devrimci Hareket-200 (Movimiento Bolivariano Revolucionario-200) (Venezuela)
MeRa25	: Avrupa Gerçekçi İtaatsizlik Cephesi
MSI	: İtalyan Sosyal Hareketi (Movimento Sociale Italiano)
MVR	: Beşinci Cumhuriyet Hareketi (Movimiento por una Quinta Republica) (Venezuela)
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)
ND	: Yeni Demokrasi (Yunanistan)
NIWC	: Kuzey İrlanda Kadın Koalisyonu (The Northern Ireland Women's Coalition)
PAN	: Ulusal Hareket Partisi (Partido Acción Nacional) (Meksika)
PASOK	: Panhelenik Sosyalist Hareket (Yunanistan)
PCC	: Küba Komünist Partisi (Partido Comunista de Cuba)
PCdI	: İtalya Komünist Partisi'ni (Partito Comunista d'Italia)
PCI	: İtalyan Komünist Partisi (Partito Comunista Italiano)
PDS	: Demokratik Sosyalizm Partisi (Partei des Demokratischen Sozialismus) (Almanya)
PiS	: Hukuk ve Adalet Partisi (Prawo i Sprawiedliwość) (Polonya)
POF	: Fransız İşçi Partisi (Parti Ouvrier Français)
POSR	: Devrimci Sosyalist İşçi Partisi (Parti ouvrier socialiste révolutionnaire) (Fransa)
PP	: Halk Partisi (İspanya)
PRD	: Demokratik Devrim Partisi (Partido de la Revolución Democrática (Meksika)
PRI	: Kurumsal Devrimci Parti (Partido Revolucionario Institucional (Meksika)
PS	: Sosyalist Parti (Parti socialiste) (Fransa)
PSD	: Sosyal Demokrat Parti (Partido Social Democrático) (Brezilya)
PSdF	: Fransa Sosyalist Partisi (Parti socialiste de France)
PSF	: Fransız Sosyalist Partisi (Parti socialiste français)
PSI	: İtalyan Sosyalist Partisi (Partito Socialista Italiano)
PSOE	: İspanyol Sosyalist İşçi Partisi (İspanya)
PSUV	: Venezuela Birleşik Sosyalist Partisi (Partido Socialista Unido de Venezuela)
PT	: İşçi Partisi (Partido dos Trabalhadores) (Brezilya)
PTB	: Brezilya İşçi Partisi (Partido Trabalhista Brasileiro)

- RSDRP** : Rus Sosyalist Demokratik İşçi Partisi (Rossiyskaya sotsial-demokraticheskaya rabochaya partiya)
- Shas /Şas** : Seferad Tevrat Muhafızları Partisi (Şomrei Sfarad Partisi) (İsrail)
- SLD** : Demokratik Sol Birlik (Sojusz Lewicy Demokratycznej) (Polonya)
- SPD** : Almanya Sosyal Demokrat Partisi (Sozialdemokratische Partei Deutschlands)
- SSCB** : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
- Syriza** : Radikal Sol Koalisyon-İlerici Birlik (Yunanistan)
- UDN** : Ulusal Demokratik Birlik (União Democrática Nacional) (Brezilya)
- URD** : Demokratik Cumhuriyet Birliği (Unión Republicana Democrática) (Venezuela)

PARTİ VE İDEOLOJİ: BİR GİRİZGÂH

Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da kısaca Batı olarak tabir ettiğimiz bölgede, farklı kültür ve medeniyetlerden de beslenen bilimsel ve entelektüel bilgi birikimi Sanayi Devrimi ile Amerikan ve Fransız Devrimlerinin gerçekleşmesini sağlamıştır. Daha öncesi ile kıyaslanamayacak ölçüde büyük ve hızlı bir değişim ve dönüşüm yaratan bu devrimler, o veya bu şekilde tüm dünyayı etkilemiştir. Modern ideolojiler işte bu yeni dünyayı yorumlamak ve pozisyon almak için eş zamanlı olarak oluşmaya başlamış, on dokuzuncu yüzyıldan itibaren siyasi tecrübenin kaynağı olmuştur. Modern anlamda siyasi partilerin ortaya çıkışı da on dokuzuncu yüzyılın ortalarına denk gelir ve kökenleri çoğunlukla yasama organlarındaki fikir ve çıkar ayrılıklarının yarattığı bölünmelere dayanır. Sanayileşme sonrasında artan çalışan kesimlerin siyasette söz sahibi olma talebi yükselmiş ve demokratik rejimler aristokratik yönetimlere karşı verilen bu siyasi katılım mücadelesinin sonucunda ortaya çıkmıştır. Dünyayı köklü bir şekilde değiştiren siyasal, sosyal ve ekonomik şartların karşısında ortaya çıkan farklı ideolojiler, siyaset sahnesinde temel aktörler olarak partiler tarafından temsil edilmiştir. Organizasyonları, hedefleri, ideolojileri, temsil ettikleri çıkarlar ve bunlara bağlı çeşitli tipolojiler çerçevesindeki tanımları ile siyasi partiler siyaset biliminin temel inceleme konularından birisi olmuştur.

Ana damarlar halinde günümüze dek izini sürebildiğimiz ideolojik düşünce geleneklerinin felsefi ve teorik alt yapısı oldukça geniş bir müktesabata dayanmaktadır. Kökleri antik dönem felekesine uzanan ve Aydınlanma Çağı fikirleriyle doğrudan bağlantılı olan bu ana ideolojik düşünce geleneklerinin -izmlerin- zaman içinde değişimlere ayak uydurmaya çalıştığını, yeni durumlar karşısında alt düşünce akımlarını yarattığını veya "neo" ya da "post" -izmlerin doğduğunu gözlemliyoruz. İdeolojilerin dayandığı temel kavramlar, düşünürlerin çeşitli olguları yorumlayışları ve bu olgularla ilgili tartışmalar bizlere bir kılavuz oluşturmakta ve dünyayı anlamayı kolaylaştırmaktadır. Modern ideolojilerin temel düşünürlerinin eserlerini okuyup yorumlamak başlı başına akademik bir disiplindir ve bu disiplinin uğraşları ile düşünce geleneklerini oluşturan temel bakış açıları karşılaştırmalı olarak çeşitli kaynaklarla sunulmuştur.

Reel sosyalizmin 1980'lerin sonundan itibaren hızlı çöküşü liberalizmin zaferi ve biraz aceleyle ideolojilerin sonu olarak nitelendirilmiştir. Muzaffer

olduğu iddia edilen liberalizm kendi içinde temel esaslarda bir ölçüde aynı fakat gerilimli bir bunalım içine girmiştir. Büyük bir darbe almış olan sosyalizm kısa sürede kendine gelmiş ve artık tamamen küresel hale gelen kapitalizmin çelişkilerine kafa yormaya başlamıştır. 1980'ler aynı zamanda siyasi partilerin gözden düşüşü ile ilgili endişelerin sık sık dile getirildiği dönem olmuştur. Bugün görüyoruz ki sadece temsili demokrasilerde değil otoriter rejimlerde de siyasi partiler varlıklarını sürdürmektedir. Fakat açıkçası partilerin düşüşü tezi toplumsal yaşamla ilgili birbiriyle çatışan meta anlatılara bağlı düşünce, anlam ve semboller alanına yani ideolojilere bağlı programları olan geleneksel partilerin meşruiyetine yönelik ciddi bir endişenin sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu eleştirel yaklaşım siyasi partilerin yeni sorunlara karşı çözüm bulma kabiliyetindeki tutukluğu vurgular. Zaman içinde siyasi partiler ile seçmenler arasındaki ideolojik bağla belirlenen ilişkinin yerini patronaj ilişkisi almıştır. Özellikle sanayileşmenin hızlı bir kentleşmeye dönüştüğü Batı dışı toplumlarda yerel siyasi elitlere güvenin azalmasının etkisi kısa dönemli çıkarlar ve kayırmacılığa dayalı bir sadakate ve kişiselleştirilmiş karşılıklı ilişkilere dayalı klientelist bir bağa dönüşmüştür.

Nüfusun artması, yoksulluk, ekoloji, teknolojik gelişmeler, terör gibi modernizmin sonuçlarının artık küresel ölçekli sorunlara yol açması son elli yılda siyaseti zorlamıştır. Anti sistem partiler, aşırı radikal ya da köktenci gruplar ortaya çıkmıştır. Toplumsal hareketler kurumsal siyaset kanallarının en etkili alternatifi olmuştur. Bu yukarıda bahsettiğimiz ideolojilerin sonu iddiası ile yakından ilişkilidir. Aynı süreç içinde alt sınıfların çıkarlarının korunduğu komünizmin düşüşü solda kaçınılmaz olarak büyük bir boşluk yaratmış ve bu sadece Doğu Blokunda değil dünyanın her tarafında hem liberal ülkeleri hem de az gelişmiş üçüncü dünya ülkelerini etkilemiştir. Neoliberalizmin yarattığı kriz karşısında ideolojik boşluk dini köktencilik, etnik milliyetçilik, neopopülizm gibi çeşitli düşünce akımların yükselişine yol açmıştır. Yine de siyasi partilerin son iki yüz yıllık serüveninde gelişen farklı koşullara göre zaman içinde adapte olmayı başardıkları söylenebilir.

Bugün bu kitabı yayınlama çabamız "ideolojilerin sonu" fikrinin pek de doğru olmadığını bir kanıtı olduğu kadar siyasi partilerin de kurumsal siyasetin en önemli unsurları olmaya devam ettiğinin bir göstergesidir. Sosyalizm, liberalizm, sosyal demokrasi, muhafazakârlık, milliyetçilik ve zaman içinde ortaya çıkan görece yeni ideolojiler güncel siyasi partilerin pratiği ile birlikte değerlendirilmeye çalışılmıştır. Böyle bir çabanın günümüz dünyasının birtakım sorunlarına başka bir açıdan ışık tutmayı içerdiğini söylemek abartılı bir iddia olmayacaktır.

Kitabın ilk bölümünde sosyalizm düşüncesinin ve pratiğinin tarihsel yolculuğu özetlenmeye çalışılmış, Küba'da sosyalizm ve Küba Komünist Partisi incelenmiştir. Sosyalizm düşüncesi çok canlı ve kapitalizmin çelişkileri karşı-

sında ve her krizinde eleştiri oklarını seri bir şekilde fırlatmaya devam etmektedir. Küba, liberal dünyanın akademik ve sosyal platformlarında çokca bahsedilmeyen onca ambargo ve ablukaya ve bunun müsebbibi kibirli komşusuna rağmen sosyalizmde direnmektedir.

Sertan Akbaba ile birlikte kaleme aldığımız ikinci bölümde yirminci yüzyılda etkili ve bir o kadar da eleştirilen ideolojilerden biri olan sosyal demokrasi düşüncesinin tarihsel gelişimi, temel kaynakları ve sorunları incelenmiş ve Avrupa sosyal demokrasisinin siyaset pratiğindeki tipik bir örneği olarak Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin gelişme aşamaları ele alınmıştır.

Metin Özkan'ın yazmış olduğu üçüncü bölümde, bir ideoloji olarak ortaya çıktığı dönemden itibaren siyasi partiler nezdinde kabul gören liberalizm düşüncesinin tarihsel kökenleri ve temel öğeleri tanıtılmıştır. İdeoloji ve pratik arasındaki ilişki İngiltere siyasetinin temel geleneklerinden biri olan Liberal Demokratlar örneği ile mercek altına alınmıştır.

Dördüncü bölümde Fatih Yıldız, Fransız Devrimi, Aydınlanma ve Sanayi Devrimi ile ortaya çıkan modern siyasal, sosyal ve ekonomik dönüşümlere karşı yüzyıllar boyunca evrimsel bir biçimde oluşan modern öncesi kurumları savunma refleksleri, karşı duruşları yansıtan Muhafazakârlık ideolojisini ve yine İngiltere siyasetinde uzun dönemde şekillenmiş özgün pratik formu olan Muhafazakâr Parti'nin tarihini incelemiştir.

Beşinci bölümde Ceren Uysal Oğuz ve Canan Kışlalıoğlu tarafından ortak tarihi ve kültürel geçmişi bulunan Latin Amerika bölgesindeki siyasi partiler ve ideolojiler incelenmiştir. Klasik muhafazakâr-liberal ayrımı üzerine kurulan geleneksel partiler, yirminci yüzyılın bir bölümüne damga vuran klasik popülist liderler, reformcu partiler, devrimci partiler ve yirmi birinci yüzyılın neopopülist liderleri Latin Amerika siyasetinin, ekonomisinin ve toplumsal yapısının şekillenmesinde büyük rol oynamışlardır. Fakat Hobsbawm'ın da işaret ettiği gibi Latin Amerika'yı Avrupa'ya has yerleşik kavramlarla analiz etmek araştırmacının kafasını "allak bullak" edebilir. Bölge, olay ve olguların zaman ve mekândan bağımsız yorumlanamayacağı ve tarihsel özgün deneyimin farklı koşulları yaratabileceğinin en iyi kanıtıdır.

Altıncı bölümde ise Yavuz Yıldırım, son yılların en çok tartışılan konularından biri olan popülizm ile liberal demokrasiler arasındaki ilişkiyi Avrupa'daki çeşitli siyasi parti örnekleri üzerinden incelemiştir. Bunu yaparken popülizmin nasıl tanımlandığına dair tartışmayı popülist partilerin oluştuğu tarihsel bağlam ile birlikte ele almış, konuyu hem çağın konjonktürü hem de ülkelerin özgün koşullarını dikkate alarak değerlendirmiştir.

¹ Eric J. Hobsbawm, *Yaşamın Devrim - Latin Amerika Üzerine Yazular*, ed. Leslie Bethell, çev. Saliha Nilüfer (İstanbul: İletişim, 2018), 55-62.

Cihan Uzunçayır tarafından kaleme alınan yedinci bölümde aşırı sağ partilerin ideolojisi kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. "Aşırı sağ" kavramsal olarak açıklanmış, aşırı sağ olarak nitelendirilen partilerin, radikal sağ, popülist ve fundamentalist olarak nitelendirilen partilerle benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konmuştur. Aşırı sağın tarihsel gelişimi belirli dönemler halinde incelenmiş ve ideolojik bileşenler parti örnekleriyle birlikte açıklanmıştır.

Muhammed Alpaslan Tandırcı tarafından kaleme alınan sekizinci bölümde milliyetçilik ideolojisinin uç bir örneği incelenmiştir. Milliyetçilik ideolojisinin teorik ve kavramsal bir çerçevesi çizilmiş, Yunanistan'da kendisini milliyetçi bir parti olarak tanımlayan aşırı sağda uç bir örnek olan Altın Şafak Partisinin ideolojisini ele almıştır. Bu bağlamda Yunan milliyetçiliğinin temelini teşkil eden Yunanlılık meselesi ve Yunan milliyetçiliğinin tarihsel gelişimi aktarılmıştır.

Furkan Yaman ile birlikte hazırlanmış olduğumuz dokuzuncu bölümde fundamentalizmin temel ayırt edici özellikleri, kimlik siyaseti bağlamındaki konumu, liberal temsilî demokrasi içindeki yeri ve fundamentalist partilerin temel stratejileri incelenmiş, Yahudi fundamentalizminin örneği İsrail Shas (Şas) Partisi ele alınmıştır.

Hazal Ilgın Bahçeci Başarmak ve Pelin Sultan Kara onuncu bölümde güçlü bir toplumsal hareketten siyasi partiye dönüşen Yeşil Partilerin fikrî temellerini yani ekolojik düşünceyi ve yeşil siyaset anlayışını incelemiştir. Bu partilerin tipik ve en ünlü örneği olan Alman Yeşiller Partisi örneğini merkeze alarak yeşil siyaset pratiğini değerlendirmiştir.

Son bölümde Ruziye Tali, şimdiye kadar çok az akademik ilgi görmüş olan ve var olma gerekçelerini erkekler ve kadınlar arasındaki siyasi eşitsizlik üzerine kuran kadın partilerini, kadın hareketi, feminist siyaset ve siyasi parti ilişkileri bağlamında ele almıştır.

Kitabın bölümlerinde ifade edilen görüşler yazarların kendilerine aittir.